

Eseu despre Nichita Stanescu si universul poetic

Nichita Stanescu s-a impus ca unul dintre cei mai interesanti si valorosi creatori de poezie moderna; ca o recunoastere a valorii creatiei sale, i s-a conferit in 1975, la Viena, premiul Herder, iar in 1982, in Iugoslavia, premiul "Cununa de Aur".

Nichita Stanescu este mai interesat, mai emotionat de idei decat de sentiment. Calea care sa-i satisfaca nevoia de siguranta ducea spre disciplinele riguroase ale spiritului, spre geometrie si fizica. Critica literara considera ca de la Ion Barbu, poezia romaneasca nu a mai cunoscut o asemenea capacitate de abstractizare ca in cazul lui Nichita Stanescu.

Poetul s-a situat intr-o ascendenta "nabila": prin tendinta de a ajunge pana la esenta liricului, el se apropie de Eminescu si Blaga; prin forta inovatiei la nivelul limbajului artistic, se apropie de Arghezi; prin capacitatea de incifrare a mesajului in formule de maxima abstractizare, se apropie de Ion Barbu.

Criticul Eugen Simion defineste poezia lui Nichita Stanescu "poezia poeziei". Stanescu insusi afirma: "poezia nu este numai arta, este insasi viata, insusi sufletul vietii". De-a lungul intregii sale creatii se disting incercari de a defini conceptia sa despre cunoastere prin arta, despre echilibrul dintre continutul si forma poeziei, despre relatia poetului cu cuvantul. Poezii pe aceasta tema: "Ars poetica", "Arta poeziei", "Arta poetica", "Arta scrisului", "Autoportret", "Poezia", "Poetul ca si soldatul", "Cautarea tonului", "Poetul", "Tonul", "Timbrul".

Nichita Stanescu demonteaza elementele artei, pe care le reaseaza dupa o ordine proprie. in poemul "Nod 33", poetul incearca sa lamureasca, sa descifreze aceasta ordine proprie: "Am gandit un mod atata de dulce / De a izbi doua cuvinte / De parca iarba verde ar inflori / Iar florile s-ar ierbi."

Prima etapa - Lirica sentimentelor, adolescentina, in care predomina idealurile romantice, subiectul cunoasterii este eul liric in jurul caruia se circumscrie lumea reala.

In primele doua volume ("Sensul iubirii", "O viziune a sentimentelor"), majoritatea poeziilor sunt de dragoste, erosul este un prilej de a comunica framantatele intamplari ale fiintei interioare, care sunt mai puternice decat ale conditiei fizice date. Iubirea produce o senzatie de plutire, zborul se naste din dragoste ca o coloana a infinitului intre pamant si cer.

In poezia "Cantec": "Du-ma, fericire, in sus si izbeste-mi / Tampla de stele, pana cand / Lumea mea prelunga si in nesfarsire / Se face coloana sau altceva / Mult mai inalt si mult mai curand.", starea de iubire e starea din afara incertitudinii, este "cantecul de izbanda a sunetului si a luminii". Iubirea este o stare lirica complexa, este o iesire din somn, motivul fundamental fiind cel al rasaritului: "Soarele salta din lucruri strigand / Clatina muchile surde si grave." ("O calatorie in zori").

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

A doua etapa - Lirica necuvintelor, maturitatii creatoare incepe cu volumul "Dreptul la timp". Vizionalismul lui Nichita Stanescu se abstractizeaza, viziunea asupra spatiului si timpului se schimba.

Poemul "Enghidu" este un poem despre moarte. Pierzandu-si prietenul Enghidu, uriasul Ghilgames descopera sentimentul mortii, necunoscut pana atunci. Poetul, din perspectiva abstracta a durerii da o definitie afectiva a timpului: "trecerea durerii in trecerile timpului". Timpul este o absenta care creaza si o creatie care nu se poate numi: "Ceea ce nu e, fara de margini este / Pretutindenea calatoreste, pete mari intalnind / Carora Timp le spun / [...] / Ceea ce nu e, fara Timp este, ca amintirea / E asemenea vazului mainilor / Asemenea / Auzului ochilor".

Miturile nu apar doar cu sensurile lor initiale, ci sunt un pretext pentru a transmite o stare lirica complexa. In poemul "Enghidu" este un pretext pentru a comunica durerea generata de scurgerea ireversibila a timpului, scurgere care insemna moarte.

In poemul "Catre Galateea", poetul reinvie mitul Galateei, care este atat opera cat si femeia neinduratoare. Creatorul modern cere indurarea de a fi de la cea creata de el.

Volumul "11 Elegii" este considerat cea mai buna carte a lui Nichita Stanescu. Poetul dezvolta un numar de raporturi care delimiteaza poezia si existenta poetului. Punctul de plecare este criza de natura existentiala pe care poetul incearca sa o depaseasca prin meditatie. Stilul acestor poezii este solemn si ermetic, ex. "Elegia intaia": "Totul este inversul totul / Spune Nu doar acela / Care il stie pe Da / Insa el care stie totul / La Nu si la Da are foile rupte" (Nu poti nega ceva ce nu cunosti; pe masura ce cunosti mai mult esti mai constient de relativitatea lucrurilor sale).

De fapt, elegiile sunt "definitii" filosofico-lirice ale unor concepte fundamentale ale existentei poetului. In elegii tema este suferinta de diviziune, tanjirea dupa unitate: "Durere a ruperii in doua a lumii / Ca sa-mi patrunda prin ochii, doi / Durere a ruperii in doua a sunetelor / Lumii, / Ca sa-mi loveasca timpanele, doua" ("Elegia 4"). Refacerea unitatii primordiale nu este posibila pana cand poetul nu va sti limba ierbii, a samburilor, a stelelor.

In "Elegia a 10-a", poetul isi exprima dorinta de a atinge prin intermediul gandirii poetice neazul, nevazul, negustul, nepipaitul, deci de a exprima inexprimabilul. Spiritul sufera de ceea ce nu poate cuprinde, de imposibilitatea de a materializa imaterialul: "Dar eu nu sunt bolnav. Sunt bolnav / De ceva intre auz si vedere / De un fel de ochi, un fel de ureche / Neinventata de ere.". Aceasta aventura spirituala se incheie prin acceptarea realului, prin intoarcerea la lumea fenomenala.

In ultima elegie, poetul exprima intoarcerea propriului pamant: "A fi in launtrul fenomenelor, mereu / In launtrul fenomenelor / A fi samanta si a te sprijini / De propriul tau pamant". Poetul reia aceasta tema in volumele urmatoare, "Alfa" si "Oul si sfera".

In volumul "Laus Ptolemei", cele doua cai de cunoastere poezia si matematica, care apar si in lirica

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

lui Barbu tind sa fie reduse la limbajul unic initial si initiatic. Principala tema a acestui volum este refacerea simbolurilor.

In volumul "Necuvintele", poetul abordeaza o alta perspectiva a lucrurilor si anume privirea din afara intr-o intentie noua de stapanire a universului. Poezia este "ochiul care plange, lacrima celui care trebuie sa fie fericit".

In ultima etapa, numita lirica frigului, tema fundamentala este moartea. Volumele de poezii din aceasta etapa sunt "Maretia frigului", "Noduri si semne", "Epica Magna", "Operele imperfecte". Moartea este o experienta limita, insemnand intoarcerea in mit, in necuvant. Moartea este o incheiere metaforica a aventurii spirituale a eului poetic in spatiul cunoasterii.

Criticul literar Aurel Martin consemna ca universul liricii lui Nichita Stanescu este "o padure de simboluri". Ca toti marii poeti, Nichita Stanescu a fost fascinat de esente, de ceea ce exprima sau ascunde fenomenalul. Poetul a incercat sa patrunda dincolo de lumina cunoasterii, descoperind ca tainele nu se lasa invinse, nu-si divulga nucleul intim.

Poetul a avut insa vocatia de a patrunde impenetrabilul, de a-si inchipui realitati indefinibile. De aici frecventa in vocabularul sau a cuvintelor construite cu prefixul ne, acestea valorificand simultan o afirmatie si o negatie.

intreaga sa lirica penduleaza intre polii centralizatori, intre da si nu, intre lumina si intuneric, intre iluzie si real, intre stare de veghe si stare de vis. Modernitatea si valoarea liricii sale rezida in viziunea poetica originala si in limbajul poetic. Poetul confera cuvantului independenta, considerandu-l creator de lumi: "Numai cuventele zburau intre noi / inainte si inapoi, / Vartejul lor putea fi aproape zarit / [...] / Ca sa privesc iarba inclinata de / caderea unui cuvânt". Limbajul sau poetic este abstract, bazat pe metafora si parabola.

In volumul "Cartea de recitare", poetul distinge trei moduri de a crea poezia:

- fonetic - bazat pe sonoritatea sunetelor, pe aliteratie
- morfologic - bazat pe mobilitatea cuvantului, la fel ca la Arghezi
- sintactic - bazat pe constructiile sintetice ca in cazul lui Barbu.

Nichita Stanescu experimenteaza un lirism semantic prin cultivarea simbolurilor existentiale. El realizeaza mutatii de sens prin constructii sintactice aparent absurde, prin schimbarea valorii gramaticale a cuvintelor (vazul mainilor).

La nivelul expresiei poetice, poezia lui Nichita Stanescu este o tesatura de noduri si semne. Semnul este sensul conventional al cuvantului, iar nodul este nucleul semantic al cuvantului poetic.